

hallgatott főleg történeti előadásokat, majd a vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól nyert ösztöndíjjal Bécsbe ment, ahol a K. k. Institut für Österreichische Geschichtsforschungban szintén két évet töltött. Közben 1875/76-ban katonai kötelezettségének is elegett tett s egyévi önkéntesi évét kiszolgálva, 1876-ban cs. kir. tartalékos tüzérhadnagy lett. Tanulmányai befejeztével 1878 szeptemberében letette a filozófiai doktorátust, a következő év tavaszán pedig középiskolai tanári oklevelet szerzett s néhány héttel utóbb, 1879 május 31-én a diplomatika magántanára lett a budapesti egyetemen. A nagytehetségű fiatal historikust ekkor SZILÁGYI Sándor, az Egyetemi könyvtár igazgatója vette maga mellé s 1880-ban rábízta az Egyetemi könyvtár kéziratainak a rendezését. E rendezés eredménye gyanánt jelent meg 1881-ben *A budapesti m. kir. Egyetemi könyvtár kódexeinek címjegyzéke* c. kötete, mely szép tanubizonysága volt az alig 24 esztendőes ifjú tudományos készségének s alapos bibliográfiai ismereteinek. Bizonyára e munkálatnak is része volt abban, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium hosszabb külföldi tanulmányútra küldte ki és lehetővé tette számára, hogy nyolc hónapon át hallgathassa Berlinben WATTENBACH, BRESSLAU és WAITZ, továbbá Párisban az École des Chartes világhírű tanárainak előadásait. FEJÉRPATAKY ekként fölkészülve megalapítójává lett nálunk a modern irányú diplomatikának s ezzel egyik irányítója a rendszeres levéltári kutatáson felépülő történettudománynak. Hazatérve, jegyzőjévé lett a nagysikerű 1882. évi országos könyvkiállításnak, melyet az *Ellenőr* c. napilap több tárcájában is ismertetett.

Az 1882. év fontos dátum külső eseményekben nem túlságosan mozgalmas pályájának. Ez év április 12-én kinevezték a M. N. Múzeum levéltárnokává s ezzel az Orsz. Széchényi Könyvtár kötelekébe került, amely annyira szívéhez nőtt, hogy legfőbb irányítását és vezetését még azután is jó ideig megtartotta, hogy a felsőbbség bizalma a Múzeum élere állította. 1889. május 2-án I. oszt. segédőrré lépett elő s négy év múlva, amikor a könyvtár vezetés dolgában három alosztályra szakadt, ú. m. a nyomtatványi, a hirlaptári és a kézirat-levéltári osztályra, a VIII. fizetési osztályba

sorozott múzeumi őrré nevezték ki. E kinevezéssel a kéziratok, a levéltár és az ősnymtatványok csoportjának élére került, mint amely csoportnak szaktudásával már eddig is nagy szolgálatokat tett. A három alosztály fővezetésére s az egész könyvtári adminisztráció irányítására ugyanekkor egy igazgatóőri állást szerveztek, melyet azonban csak az év végén töltöttek be, még pedig FEJÉRPATAKY Lászlóval. Az új igazgatóőr 1894 január 4-én tette le a hivatali esküt s működését nyomban megkezdette. Alig másfél év múlva, 1895. június 29-én Ő felsége a budapesti kir. tudományegyetemen az oklevél- és cimertan nyilvános rendes tanárává nevezte ki, de azért továbbra is megmaradt a Széchényi-könyvtár élén, melynek 1901. október 12-én megbízott osztályigazgatója lett. A következő évben a III. oszt. vaskoronarenddel, 1905-ben pedig a m. kir. udvari tanácsosi címmel tüntették ki. Amikor br. SZALAY Imre 1915 február 4-én nyugalomba vonult, a vallás- és közoktatásügyi miniszter FEJÉRPATAKY László kipróbált munkarejére bízta az ország legelső közgyűjteményének az igazgatását, amelybe egyébiránt SZALAY báró működésének utolsó éveiben amúgy is hathatósan befolyt. FEJÉRPATAKY nagy szeretettel, munkakedvvel és páratlan hozzáértéssel látott új munkakörének betöltéséhez, ami a háború és a forradalmak tövises évei alatt épen nem volt hálás feladat. A könyvtár legfőbb irányítását azonban egyelőre megtartotta, minthogy a miniszter a könyvtár kéziratárának igazgatásával dr. SEBESTYÉN Gyulát, a nyomtatványi osztályéval pedig dr. MELICH Jánost bízta meg, míg az összes könyvtári osztályok együttes vezetését továbbra is FEJÉRPATAKY, mint a M. N. Múzeum igazgató-helyettesének hatáskörébe utalta. Véglegesen csupán a kommün bukása után vált meg a könyvtár közvetlen vezetésétől s adta azt át MELICH János múzeumi igazgatónak, akit 1919. okt. 3-án bízott meg e hatáskörrel a vallás- és közoktatásügyi miniszter. A következő év nyarán, 1920. augusztus 5-én FEJÉRPATAKYT a kormány megerősítette múzeumi főigazgatói állásában, 1923. február 6-án pedig a kormányzó úr Ő főméltósága h. államtitkári címmel és jelleggel tüntette ki. Ez a kitüntetés méltó betetőzése volt eredményekben gazdag közéleti

pályájának. FEJÉRPATAKY László március hatodikára jelentkezett a kormányzó úr Ő főméltóságánál kihallgatásra, hogy a magas kitüntetésért köszönetet mondjon. Tervét azonban már nem valószínűsíthatta meg. FEJÉRPATAKYT, aki még 5-én délután résztvett a M. Tudományos Akadémia heti ülésén, a hétfőről keddre virradó éjjel hirtelen rosszullét fogta el s a halál angyala 6-án este háromnegyed hétkor kioltotta nemes életét.

Dr. FEJÉRPATAKY Lászlót, az embert, meleg szeretettel jellemzi a folyóiratunk élén álló gyászbeszéd, mi a következő sorokban a könyvtárost és könyvtárigazgatót igyekszünk néhány vonással bemutatni. FEJÉRPATAKY mint könyvtári tisztviselő a XIX. század második felében kifejlődött ahhoz a tiszteletreméltó típushoz tartozott, amely már nem tekintette a könyvtárosi állást a tudós sinecurájának s amely nem vallotta többé azt a felfogást, hogy a gondjaira bízott könyvtár egyedüli rendeltetése az, hogy egy-egy tudós ember anyagi megélhetését biztosítsa, vagy a legjobb esetben őt magát a saját kutatásaiban anyaggal ellássa, de amely épen olyan távol állott attól a másikkélettől is, melybe utóbb azok estek, akik pusztán hivatalt láttak a könyvtárban s minden tudományos ambíciót félretéve, csakis arra törekedtek, hogy a könyvtári gépezet minél tökéletesebben funkcionáljon. Az 1901. évi strassburgi könyvtárosgyűlésről írt beszámolójában meleg helyesléssel idézi DZIATZKO elnöki megnyitójának azt a passzusát, melyben arra utalt, hogy mennyire szükséges az, hogy a könyvtárnok a tudománnyal lépést tartson, ne legyen egyoldalú, ne lássa legfőbb célját a könyvtári kezelés tökéletesítésében, hanem legyen tudományos készültségű. Ő maga egyike volt e típus legkételetesebb megtestesülésének s mint vezető is mindenkor örömmel vette, ha az alája rendelt tisztviselők nem érték be a rájuk bízott anyag pontos és szakszerű kezelésével, hanem annak tudományos feldolgozásából is derekasan kivették a részüket. Világosan látta, hogy a könyvtáros kezelői tisztének is csak úgy felelhet meg igazán, ha maga is tisztában van a gondjára bízott szellemi kincsek tudományos értékével s azokkal a módszerekkel, amelyek a levéltárak és a könyvtárak repozitóriaiban szendergő anyagot meg-

szólaltatják s új életre keltik. Amikor 1882-ben a Múzeum levéltárához került, az akkor még alig 100.000 darabból álló gyűjtemény kizárólag külső szempontok szerint volt felállítva. Az egész anyag három csoportba, az eredeti oklevelek, az eredeti levelek és a másolatok csoportjába volt osztva. Mint jeles történettudós — hiszen a M. Tud. Akadémia már 1884-ben levelező, 1893-ban pedig rendes tagjai sorába választotta — csakhamar megszüntette ezt a tudománytalan és épen azért nem is praktikus csoportosítást s más, helyesebb szempontok szerint osztályozta az anyagot. Most már, «részint a levéltári anyag kora, részint a külső alak, részint a tartalom szolgált a felosztás alapjául. Így jött létre a középkori levéltár, mely a mohácsi vész előtti időszak összes eredeti iratait (s függetlenül az e korból származó iratok újabbkori másolatait) szigorú időrendben foglalja magában; s a mohácsi vész utáni oklevelek és akták nagy csoportjából, mely az újabbkori iratok gyűjtőnevet viseli, így választattak ki és állítottak fel külön csoportként a címeres levelek, a céhiratok gyűjteménye, az 1848/49-iki szabadságharc és az emigráció levéltára és a külföldi iratok».¹ Ugyancsak történetírói mivolta irányította abban a törekvésében, hogy a levéltárat minél több családi levéltár művelődéstörténeti adatokban oly gazdag anyagával gyarapítsa. Ezt a törekvését teljes siker koronázta. Nagy része volt abban, hogy a letéteményezett családi levéltárak száma akkor, amikor a Széchényi-könyvtár igazgatóságától megvált, elérte a százat s a múzeumi levéltár ekként a magyar mult egyik kimeríthetetlen kincsbányája lett.

FEJÉRPATAKY egyáltalában nagy gondot fordított arra, hogy a Széchényi-könyvtár az alapításakor kitűzött főcél: a hungaricumok lehető teljes összegyűjtését minél tökéletesebben megvalósítsa. Erről ékesen szól a vásárlások, cserék és ajándékok hosszú sora, mellyel 1894-től 1919-ig a könyvtár legkülönbözőbb osztályait gyarapította. Valamennyiök felsorolása erősen túllépné ez igénytelen megemlékezés kereteit, de lehetetlen legalább a legfontosabbakat

¹ A M. N. Múzeum multja és jelene. Budapest, 1902. 57—58. l.

elhallgatnunk, mert hiszen ezek a szerzemények legjobban jellemzik FEJÉRPATAKY áldásos igazgatói működését. Így 1894-ben ajándékba megszerezte KOSSUTH Lajos könyvtárát, megvásárolta KOSSUTH Lajos iratainak és levelezésének nagy tömegét és gr. KREITH Bélának a szabadságharc történetére vonatkozó irat- és nyomtatványgyűjteményét, 1895-ben LANFRANCONI Enea 4769 kötetes könyvtárát, az 1494-iki zenggi glagolit miscskönyvet s az országos levéltártól cserében a Münchenben őrzött Hunyady-levéltárért átengedett bavaricumokért becses kéziratokat és gazdag oklevélsorozatot szerzett, 1896-ban dr. MÉSZÁROS Károly áldozatkészségéből HORVÁT Árpád 4200 kötetes, magyar irodalmi termékekben gazdag könyvtárához juttatta a vezetése alatt álló intézetet; 1897-ben megszerezte DARNAY Kálmán ajándékából KISFALUDY Sándor 2149 kötetes könyvtárát, megvásárolta SZIGLIGETI Ede meg HUGO Károly irodalmi hagyatékát s elcserélte a néhány hónappal előbb megvásárolt TVARTKÓ-féle oklevélért a Cyrillus-féle Korvin-kódexet; 1898-ban megszerezte SZENDREY János 2243 darabból álló oklevélgyűjteményét; 1899-ben ajándékkul kapta MURMELLIUS 1533. évi szótárát, ARANY János több kéziratát s vásárlás útján VÉGHELY Dezső 5507 darabból álló oklevélgyűjteményét; 1900-ban szerezte meg POSONYI Sándor világhírű kéziratgyűjteménye 3357 magyar vonatkozású darabját; 1906-ban vásárolta meg EGRESSY Gábor irodalmi hagyatékát s vette át a történeti kéziratokban gazdag GYURIKOVITS-gyűjteményt; 1903-ban vásárolta meg HAJNIK Imre jogtörténeti munkákban gazdag gyűjteményét s az IBRÁNYI-család 1159 db oklevelét s kapta ajándékba KISFALUDY Sándor kézirateit, valamint gr. LEININGEN Károly tábornok naplóját és levelezését; 1904-ben szerezte meg ERKEL Ferenc kézirati hagyatékát s a HENTALLER-féle 1848/9-iki gyűjteményt, 1905-ben Nagylucsei Orbán zsoldároscopyvét s az EMICH-gyűjtemény magyar vonatkozású kézirateit, köztük egy Korvin-kódexet; 1906-ban a HELFY-hagyatékot s egy bécsi árverésen nagybecsű zenei kéziratokat és leveleket; 1908-ban NAGY Iván és SÓLYOM-FEKETE Ferenc nagymennyiségű kézirati hagyatékát, 1911-ben GYULAI Pál és 1912-ben JÓKAI irodalmi hagyatékát, 1913-ban LISZT Ferenc levelezőkönyvét és MADÁCH irodalmi

hagyatékát, végül 1914-ben FALK Miksa levelezését, míg a háborús évek alatt fáradságot nem ismerő, szinte lázas munkássággal teremtette meg a könyvtár páratlan gazdagságú háborús gyűjteményét, melyben körültekintő gondossággal szedte össze mondhatni az egész világ idevágó termékeit. Azonkívül, hogy figyelmet fordított a teljes hazai termelésre, igyekezett erre a célra egész Európában, hivatalos és magánúton, közvetlen vagy közvetett összeköttetéseket létesíteni; sőt voltak megbizottjai külföldön is, akik az ő számára gyűjtöttek.¹ Ezzel elérte azt, hogy a gyűjtemény az 1919. év végéig 155.754 db-ra emelkedett s ekként a világegész eljövendő történetirójának egyik legfőbb forrása lesz. Persze a rendelkezésére bocsátott anyagi eszközök elégtelensége nem egyszer bénítólag hatott gyarapítási törekvéseire. Így legnagyobb fájdalomra le kellett mondania az ALTEMPS hercegek könyvtárából 1908-ban piacra került *Statuta urbis Romae* c. ösnyomtatvány KORVIN MÁTYÁS címerével ellátott példányáról, valamint az 1912-ben egy millió liráért a magyar államnak felajánlott DIDIMUS Korvin-kódexről: mindkét, általános bibliofil és különleges magyar szempontból egyformán elsőrendű ritkaság, mint később megtudtuk, a könyvvásárlásaiban szinte korlátlanul költekező Pierpont MORGAN birtokába került s így alighanem örökre elveszett a magyarságra nézve. De azért ne higgyük, hogy FEJÉRPATAKYT a teljességre való törekvés heve olyan áldozatokra ragadta volna, amelyek nem állottak arányban a felkinált anyag belső értékével. Így akkor, amidőn 1913-ban az egyébiránt nagyértékű Bibliotheca Rossiana eladásának gondolata szóba került, bátran elutasító álláspontra helyezkedett, mivel úgy érezte, hogy az abban foglalt néhány magyar vonatkozású darab minden kiválósága dacára sem volna arányban azzal az árral, amelyet a könyvtár egészéért fizetni kellene.

A Széchényi-könyvtár hungaricum-gyűjteménye lehető teljességét célozza a köteles sajtótermékekről szóló 1897: XLI. törvénycikk, mely FEJÉRPATAKY legszemélyesebb alkotása. Az 1848. évi XVIII. törvénycikk ugyanis, melynek alapján addig a könyvtár

¹ V. ö. FEJÉRPATAKY: A háború irodalma a németországi könyvtárakban. Magyar Könyvszemle 1916. I. 1.

kötelespéldányokban részesült, nem volt büntető záradékkal ellátva s így a törvény meg vagy meg nem tartása egészen a nyomdák jóindulatától függött. Az 1897. törvénycikk e hiányon segített és kimondta, hogy az olyan nyomda, amely a könyvtár felszólítására s e felszólításban kitűzött záros határidő alatt sem szolgáltatja be a kötelespéldányokat, 100 frtig terjedő bírsággal sújtandó és a be nem küldött kötelespéldány vételárában is elmarasztalendő. Mint minden emberi törvénynek, a kötelespéldányokról szóló új törvénynek is voltak hiányai és hézagai, de az kétségtelen, hogy nagy haladást jelentett nem csupán az 1848-iki magyar törvény, hanem a külföldi törvények rendelkezéseivel szemben is. Üdvös hatását mindennél jobban illusztrálja az a tény, hogy míg 1897-ben kötelespéldányokban a nyomtatványi osztály 5461 dbbal és 3586 aprónyomtatvánnyal, a hirlaptár pedig 960 évf. 67.302 számával gyarapodott, addig 1898-ban, tehát az új törvény életbeléptetésének első esztendejében, a nyomtatványi osztály ily címen 10.530 dbbal és 23.479 aprónyomtatvánnyal, a hirlaposztály pedig 820 évf. 81.206 számával gazdagodott.

FEJÉRPATAKY nagyszabású könyvtárgyarapítási tevékenysége annyival is inkább figyelemreméltó, mivel a könyvtárnál már FEJÉRPATAKY igazgatói működése első esztendejében érezhető volt a helyszűke. Erről a nehéz helyzetről már első, 1894/95. évi jelentésében megemlékezik s ez a panasz egész refrainszerűleg mondhatni összes jelentésein végigvonul. Minthogy a helyszűkén gyökeresen nem állt módjában segíteni, kénytelen-kelletlen apró toldozgatásokkal kellett beérnie s valóban bámulatraméltó leleményességet fejtett ki abban, hogy minden talpalatnyi helyet kihasználjon, már amennyire ezt a könyvtár kissé pazarló rendszerű alapberendezése és az épületnek a gazdaságos elraktározási módozatokkal össze nem illeszthető konstrukciója megengedte. Így 1896-ban bebútoroztatta a bejáró folyosót s a könyvtártermekbe is új állványokat állíttatott be; 1901-ben készült el a Széchényi-család levéltára befogadására szánt földszinti terem berendezése, melyhez az idők folyamán még három földszinti levéltári helyiség bebútorozása csatlakozott; 1902-ben a könyvtár nagy munkatermében

karzatot építtetett, mely 250 folyóméterre való könyvanyag elhelyezésére nyújtott módot; 1907-ben pedig a kéziratár és a levéltár szekrényeire építtetett karzatos emeletet, hogy a helyszűkén legalább pillanatnyilag segítsen; mindez azonban kevésnek bizonyult, úgy hogy 1912-ben, bár nem szívesen, arra kellett rászánnia magát, hogy a hirlaptár kevesebbet használt része és a duplumanyag tárolására a múzeum épületén kívülálló helyiséget béreljen. Azonban ő érezte legjobban, hogy mindezzel csak ideig-óráig segíthet az elhelyezés elégtelen voltán. «Kénytelenek vagyunk elismerni, írja 1906. évi jelentésében, hogy a látogató közönség kifogásai könyvtárunk helyiségei ellen teljesen jogosak. A könyvállványokkal beépített szűk és díztelen bejáró folyosó... a levegőtlen olvasóterem... a tudományos kutatások számára berendezett dolgozószobák teljes hiánya méltán kihívják a kritikát a Széchényi Orsz. Könyvtár ellen s mindezen hiányosságok hangosan hirdetik, hogy hazai tudományosságunk és közművelődésünk egyik első tényezőjének, a Széchényi Orsz. Könyvtárnak a XX. sz. elején milyennek nem volna szabad lennie. Pedig a könyvtárt látogató közönség csak a külsőséget látja, a belső helyhiányból származó nagy bajok, melyeknek káros volta nem kevésbé fenyegető a könyvtár rendjére és használhatóságára nézve, csak a könyvtáriak előtt ismeretesekek.» Gyors segítséget sürget s mivel arról, hogy «egy külön, a modern technika vívmányai és könyvtári tapasztalatok, valamint a szükségletek igényei szerint berendezett új épület emelésével» gyökeresen megoldassék a kérdés, egyelőre nem lehet szó, azt ajánlja, hogy a múzeumkert Esterházy-utcai oldalán egy az utcára kiszögellő egyemeletes épület emeltessék, mely az olvasótermet, dolgozószobákat és a hivatalos helyiségek egy részét tartalmazná s függő folyosóval köttetnék össze a mai raktárhelyiségekkel. Terve azonban a legfőbb intéző körök-nél nem talált visszhangra; e helyett a minisztérium 1909 végén egy a tudományos élettől távolfekvő s egyébként sem alkalmas telken akarta fölépíttetni az Orsz. Széchényi-könyvtár egészen önálló palotáját, de ez a terv sem jutott túl az első tervezgetés stádiumán. Így hát nem adatott meg FEJÉRPATAKYNAK az az öröm,

hogy az általa oly nagyra fejlesztett gyűjtemény méltó keretben bontakozhassék ki a magyar tudományosság és közműveltség javára.

FEJÉRPATAKYT mint könyvtárigazgatót nem csak a gondozására bízott gyűjtemények szakszerű fejlesztése és méltó elhelyezése foglalkoztatta, hanem minél szélesebbkörű hozzáférhetővé tételén is serényen munkálkodott. Neki fájt legjobban, hogy a könyvtár szűkös elhelyezése nem tette lehetővé, hogy a benne felhalmozott szellemi kincsekből mindenki szinte korlátlanul meríthessen. Ami tőle tellett, azt ezen a téren is megtette. Az eredetileg 80 egyévre berendezett olvasóterem befogadóképességét ötven százalékkal, nyitási idejét 75 százalékkal fokozta, a kikölcsonzési szabályokat pedig minél szabadelvűbben értelmezte. Annak a kutatónak, aki a szabályok merevsége ellen hozzá fölebbezett, rendszerint nyert ügye volt, mert FEJÉRPATAKY, mint vérbeli tudós mindig azon volt, hogy a tudomány művelőinek megkönnyítse munkájukat, föltéve természetesen, hogy ezzel a gondjaira bízott kincsek épességét s a többi olvasó érdekeit nem veszélyezteti. Kedves gondolata volt, hogy a kutató- és dolgozóhelyiségeket az esti órákban is megnyissa a közönség előtt s e végből e helyiségeket villanyvilágítással is fölszereltette, azonban az 1904. évi borzalmas torinói könyvtári tűzvész hatása alatt habozás nélkül feladta tervét s a vezetékét sürgősen kikapcsoltatta, mivel irtózott még annak a gondolatától is, hogy rövidzárlat esetén a Széchényi-könyvtár is a torinói Biblioteca Nazionale sorsára jusson. Hogy alatta mennyire fokozódott a könyvtári használat, azt legszemléletesebben azzal mutathatjuk be, ha szembeállítjuk az 1893. évi forgalmi adatokat az 1913. éviakkal, mint a legutolsó békeév adataival, az igazgatása alatti korszakban. 1893-ban 16.328 egyén 45.692 dbot használt, 1913-ban pedig 35.028 látogató 148.348 dbot, vagyis a használók száma több mint megkétszereződött s a használt darabok száma több mint megháromszorozódott.

A használók érdekeit FEJÉRPATAKY azzal is előmozdította, hogy a *Magyar Könyvszemle* 1893-ban megindított új folyamát elsősorban a könyvtár multjának és anyagának az ismertetésére

használta fel s egyúttal megindította a könyvtár nyomtatott katalogusainak a sorozatát, amelyből hat, részben bőven illusztrált kötet látott napvilágot.

Azonban FEJÉRPATAKY a vezetése alatt álló intézetet nem csupán tudományos, hanem közművelődési célok szolgálatába is állította, még pedig nem azzal, hogy olvasóterméit egy népies olvasócsarnok színvonalára süllyesztette volna le, hanem azzal, hogy a könyvtár cimelionjaiból tanulságos állandó kiállítást létesített, amely legrégebb emlékeinktől kezdve bemutatta irodalmunk és történelmük legfontosabb dokumentumait, még pedig tanulságos magyarázó felírások kíséretében, valamint azzal is, hogy a M. N. Múzeum által rendezett ismeretterjesztő előadások során vetített képekkel és eredeti darabok bemutatásával kapcsolatos előadásokat is tartott vagy tartatott a könyvtár anyagáról. Ekként szerencsésen eltalálta azt az egyetlen helyes módot, amellyel az olyan elsőrangú tudományos intézet, aminő az Orsz. Széchényi-könyvtár, az ismeretek népszerűsítésének tág és hálás mezején méltóképp és eredményesen részt vehet s csak sajnálnunk lehet, hogy a háború és utóbajai által ránszakadt rendkívüli viszonyok közepette a könyvtárnak ezt a népszerűsítő munkáját félbe kellett szakítani.

FEJÉRPATAKYRÓL mint könyvtári szakemberről adott képünk nem volna teljes, ha nem emlékeznénk meg legalább néhány szóval arról a szerepről, melyet mint múzeumi és könyvtári orsz. felügyelő a vidéki könyvtárügy előrevitelénél betöltött. Amikor br. Wlassics Gyula 1897-ben a Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelőségét létesítette, a könyvtári ügyek vezetését FEJÉRPATAKY vállalta el, fölkereste a vidék fontosabb könyvtárait s mindent elkövetett, hogy e könyvtárak közül azok, amelyek fejlesztése kívánatos, állami felügyelet alá kerülve egészséges fejlődésnek induljanak. Itt is a fősúlyt a könyvtári anyag fejlesztésére és kiegészítésére fektette, hogy ezzel egyfelől a vidék tudományos és közművelődési érdekeit előmozdítsa, másfelől a fővárosi könyvtárakat némileg tehermentesítse. Olyan esetekben pedig, amikor tisztán muzeális értékű könyvkészletekkel rendelkező régi könyv-

tárakról volt szó, amelyek modernizálása alig vezetett volna eredményre, azon volt, hogy a könyvtárak célszerű elhelyezését és konzerválását biztosítsa s ekként őket a tudományos használat számára megnyissa. Mint tapasztalatokban gazdag, gyakorlatias érzékű férfiú, itt sem dolgozott az elméleti emberek előtt oly csábító egyöntetűség jegyében, hanem mindig az adott viszonyokból indult ki s lehetőleg ragaszkodott a hagyományokhoz. A technikai újításoknak sem volt ellensége s ahol életbeléptetésük lehetséges volt, mindig mellettük foglalt állást, de nem helyezett kelleségül nagyobb súlyt rájuk, mert bölcsen tudta, hogy semmi sem avul el olyan gyorsan, mint a legmodernebb berendezés. Arra azonban igenis súlyt helyezett, hogy a vidéki könyvtárak kezelői is tisztában legyenek a könyvtári ismeretekkel s azért örömmel vállalkozott a könyvtári szaktanfolyamok vezetésére, melyek elsejét 1898 nyarán rendezte az Orsz. Főfelügyelőség. Ő maga a tanfolyamokon a paleografia elemeibe vezette be a hallgatóságot, melynek, miként az egyetemen, itt is fölkellette érdeklődését és megnyerte a szívét.

A sors nem adta meg neki, hogy a modern technika minden vívmányával felszerelt, szemre tetszetős, új könyvtári palotát adjon át az utókornak, melynek előcsarnokában márványba vésve ott csillogna az ő neve, de megadta azt, ami jóval nagyobb s jóval maradandóbb, hogy az ő nevéhez s körültekintő, fáradhatatlan munkáságához fűződik a 120 éves Széchényi-könyvtár gyarapodásában talán leggazdagabb utolsó negyven esztendeje. Hűséges sáfár volt, aki tele kincstárt hagyott soha kellőképp meg nem becsülhető örökségkép utódaira és nemzetére.

GULYÁS PÁL.